

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/konspiracja/126433,Otworzone-od-srodka-Ucieczka-z-wiezienia-w-Tarnowie.html>

Przebieg 2 kory dołki 1925

Nazwisko *Antonina Niemczur* F. kl. *9* *JO EJ* *CO* *11*

Imię *Antonina* *Przysięga*

PRAWA RĘKA.

1. Pr. wielki palec. (10) 2. Pr. wskazujący palec. (10) 3. Pr. środkowy palec. (10) 4. Pr. serdeczny palec. (10) 5. Pr. mały palec. (10)

094321

LEWA RĘKA.

6. Lw. wielki palec. (4) 7. Lw. wskazujący palec. (2) 8. Lw. środkowy palec. (2) 9. Lw. serdeczny palec. (1) 10. Lw. mały palec. (1)

11. Jednoczesny odcisk czterech palców. **PRAWA RĘKA**

12. Jednoczesny odcisk czterech palców. **LEWA RĘKA**

13. Kartę sporządzono dn. *28.10.48* w (miejscowość) *Tarnów* pow. *Tarnów* przez *Pol. Bez. Pub.*

14. Wpłynęło dn. *22.11.48* Klasyf. dn. *4.12.48* Sprawdzono dn. *15.12.48* przez *Departament II*

Karta daktyloskopiowa z odciskami palców Antoniny Niemczur, wykonana 28 października 1948 r. w Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Tarnowie (z zasobu AIPN)

ARTYKUŁ

Otworzone od środka. Ucieczka z więzienia w Tarnowie

Autor: PIOTR DŁUGOŁĘCKI 01.07.2026

Po zakończeniu II wojny światowej ważną formą oporu przeciwko narzuconemu siłą systemowi komunistycznemu były próby uwolnienia aresztowanych żołnierzy i oficerów podziemia oraz członków organizacji konspiracyjnych.

Przykładem takiej akcji jest atak na więzienie w Tarnowie przeprowadzony nocą z 1 na 2 lipca 1945 r. Uwolniono wówczas – bez jednego wystrzału – 35 osób. W większości byli to żołnierze Armii Krajowej.

Więzienna konspiracja

Prawdopodobnie cała akcja nie mogłaby w ogóle dojść do skutku, gdyby nie udział jednej osoby: Antoniny Niemczur, która była strażniczką w tym więzieniu. Pochodziła z rodziny kolejarskiej, przed wojną zdążyła ukończyć szkołę powszechną.

Podczas okupacji niemieckiej pracowała w Warsztatach Kolejowych w Tarnowie. Prawdopodobnie w tym czasie została żołnierzem 1. batalionu 16. pp AK. W lutym 1945 r. – znowu prawdopodobnie – na polecenie przełożonych podjęła pracę jako strażniczką w tarnowskim więzieniu. Od początku pomagała więźniom przekazując grypsy i umożliwiając widzenia z bliskimi.

Latem 1945 r. nawiązał z nią kontakt por. Mieczysław Wałęga „Jur”, „Rojek”, wcześniej adiutant Inspektora Tarnowskiego AK, przekazując rozkaz udziału w akcji uwolnienia więźniów. W samym więzieniu działała w porozumieniu ze Zdzisławem Wojtanowskim „Pierogiem” i Bolesławem Pronobisem „Ikarem”.

Ucieczka i jej konsekwencje

W nocy z 1 na 2 lipca przedostała się na oddział męski, otworzyła celę, w której znajdował się Wojtanowski i przekazała mu dwa pistolety przeemycone wcześniej na teren więzienia. Następnie razem otworzyli celę Pronobisa oraz kolejne – w sumie jedenaście. Grupa uwolnionych więźniów obezwładniła kilku strażników, zerwała kabel telefoniczny i zabrała 10 karabinów z dyżurki. Następnie trzydziestu pięciu więźniów wydostało się na wolność.

Antonina Niemczur przeprowadziła uwolnionych korytarzami więzienia. Podchodziła do kolejnych krat między oddziałami, prosząc pełniących służbę funkcjonariuszy o ich otwarcie, co ci czynili widząc znajomą strażniczkę.

**Zdjęcie sygnalityczne Antoniny
Niemczur, wykonane 29 grudnia
1951 r. w Powiatowym Urzędzie
Bezpieczeństwa Publicznego w
Grudziądzu (fot. z zasobu AIPN)**

Udział w akcji oznaczał dla niej koniec normalnego życia. Antonina Niemczur znalazła się w oddziale działającym w strukturach Narodowych Sił Zbrojnych. Po krótkim czasie – z nowymi dokumentami i pod nowym nazwiskiem – została odesłana z oddziału i ukrywała się na terenie powiatu tarnowskiego. Zaproponowano jej ucieczkę za granicę, na co jednak się nie zgodziła. Przed końcem 1945 roku wyjechała do Poznania, następnie przebywała w Warszawie.

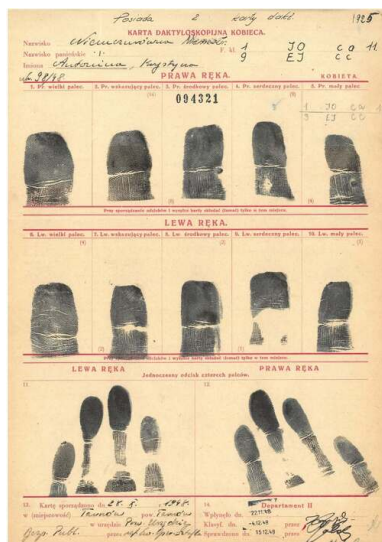
W październiku 1948 r. została aresztowana, zaś w styczniu 1949 r. skazana przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie na 8 lat więzienia. Wyszła na wolność w 1955 roku.

Mimo tak strasznych przeżyć udało jej się rozpocząć życie od nowa. Podjęła pracę w tarnowskim szpitalu jako salowa. Wyszła za mąż za Zdzisława Bartika, który był pacjentem tej placówki.

Nie doczekała wolnej Polski. Zmarła 11 sierpnia 1989 r.

* * *

W zasobie IPN znajdują się dokumenty dotyczące śledztwa przeciwko Antoninie Niemczur, wydanego w tej sprawie wyroku oraz samego odbywania kary: akta sprawy karnej, karta daktyloskopijna z odciskami palców wykonana 28 października 1948 r. w Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Tarnowie, zdjęcie sygnalityczne wykonane 29 grudnia 1951 r. w Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Grudziądzu, odpis wyroku wydanego przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie 12 stycznia 1949 r.

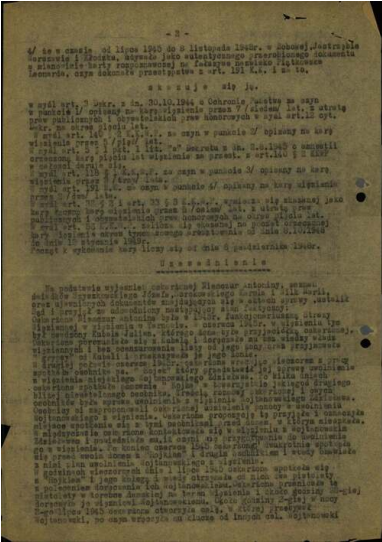
**Karta daktyloskopijna z
odciskami palców Antoniny
Niemczur, wykonana 28
października 1948 r. w
Powiatowym Urzędzie
Bezpieczeństwa Publicznego w
Tarnowie (z zasobu AIPN)**

[illegible]

**Karta daktyloskopijna z
odciskami palców Antoniny
Niemczur, wykonana 28
października 1948 r. w**

[illegible]

Antoniny Niemczur oskarżonej o
przekazywanie grypsów,
umożliwienie ucieczki 35
więźniom, dezercję i
posługiwanie się fałszywymi
dokumentami (z zasobu AIPN)

Wyrok Wojskowego Sądu
Rejonowego w Krakowie wydany
12 stycznia 1949 r. w sprawie
Antoniny Niemczur oskarżonej o
przekazywanie grypsów,
umożliwienie ucieczki 35
więźniom, dezercję i
posługiwanie się fałszywymi
dokumentami (z zasobu AIPN)

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ